

Geen toename van de Vossenlintworm in Vlaanderen

Overzicht van de surveillance van *Echinococcus multilocularis* bij de vossenpopulatie in het Vlaamse Gewest in de periode oktober 2013-januari 2014

Auteurs: Muriel Vervaeke⁽¹⁾ en Leen Claes⁽²⁾

⁽¹⁾ Agentschap voor Natuur en Bos

⁽²⁾ Nationaal Referentie Laboratorium voor Parasieten overgedragen via de voeding

contactpersoon: Muriel Vervaeke (muriel.vervaeke@lne.vlaanderen.be), Agentschap voor Natuur en Bos, Koning Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel

Samenvatting

In het wild levende dieren dragen soms ziektes met zich mee. Zo komt bij sommige vossen in Vlaanderen de vossenlintworm voor, een parasiet die ook voor de mens gevaarlijk kan zijn. Vandaar dat het Agentschap voor Natuur en Bos de aanwezigheid van de vossenlintworm in Vlaanderen monitort. Uit de laatste resultaten blijkt dat de vossenlintworm in Vlaanderen in zeer beperkte mate voorkomt. Bovendien is het aantal besmette vossen vergelijkbaar met deze gevonden bij een gelijkaardig onderzoek in 1999 en in 2012, en kleiner dan in onze buurlanden. Dankzij een aantal preventieve maatregelen is besmetting te vermijden.

Algemeen: mogelijke impact van ziekten bij dieren die in het wild leven

Dieren dragen soms ziekteverwekkers met zich mee die kunnen overgaan op soortgenoten. Zo'n infectie vormt dan soms een risico voor het natuurbehoud wanneer die infectie het voortbestaan van een duurzame populatie van een inheemse soort in het gedrang brengt. Zo zorgt een ziekteverwekker (*Batrachochytrium dendrobatidis*) bij de stierkikker voor massale sterfte bij vele amfibiesoorten.

Daarnaast kunnen sommige infecties overgaan op andere diersoorten en mogelijk een risico vormen voor de economische welvaart van professionele dierenhouders. Een voorbeeld hiervan is de Klassieke Varkenspest die zowel voorkomt bij in het wild levende everzwijnen als gedomesticeerde varkens.

Tenslotte kunnen sommige infecties ook overgaan op de mens, waarbij er mogelijk een risico is voor de volksgezondheid. Denk maar aan de overdracht van malaria via geïnfecteerde muggen.

Echinococcus multilocularis

Echinococcus multilocularis is een lintworm die kan voorkomen bij dieren in het wild zoals de vos. Knaagdieren kunnen besmet worden met het larvale-stadium van de lintworm door opname van kleine eitjes die via de uitwerpselen van een besmette vos in de natuur terechtkomen. Zoogdieren zoals vos en hond kunnen vervolgens door het eten van besmette knaagdieren besmet worden met het worm-stadium van de lintworm.

Naast knaagdieren, kan ook de mens besmet worden door opname van eitjes van de lintworm die via de uitwerpselen van een besmette vos in de natuur terechtkomen. Na besmetting kan *Echinococcus multilocularis* bij de mens de ernstige dodelijk ziekte Alveolaire Echinococcose veroorzaken.

Historiek: voorkomen van de vossenlintworm in België

In het Waalse Gewest komt de parasiet al langer wijdverspreid voor. In het Vlaamse Gewest werd in 1999 voor het eerst de aanwezigheid van *Echinococcus multilocularis* aangetoond in de vossenpopulatie. Meer bepaald werd de lintworm teruggevonden bij 4 van de 237 onderzochte vossen, waarvan 3 vossen afkomstig waren van het zuiden van

Vlaanderen nabij de taalgrens, en 1 vos van het noorden van Vlaanderen nabij de Nederlandse grens. Uit dat onderzoek weten we dat de lintworm voorkomt in Vlaanderen, net zoals in Wallonië, onze buurlanden en de meeste andere Europese landen. Doch in tegenstelling met Wallonië komt deze lintwormbesmetting in Vlaamse vossen slechts zeer sporadisch voor.

Om een actueel beeld te verkrijgen van het voorkomen van de vossenlintworm in Vlaanderen voerde het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) een surveillance uit van *Echinococcus multilocularis* in de vossenpopulatie in de winterseizoenen van respectievelijk 2012 en 2013. Deze surveillance gebeurde in een goede samenwerking met erkende wildbeheereenheden in Vlaanderen, Diergezondheidszorg Vlaanderen vzw (DGZ) en het Nationaal Referentie Laboratorium voor Parasieten overgedragen via de voeding (NRLP).

De eerste surveillance in de periode oktober-december 2012 toonde de aanwezigheid van *Echinococcus multilocularis* aan bij 6 van de 306 geanalyseerde vossen. De geïnfecteerde vossen kwamen uit alle Vlaams provincies, met uitzondering van Antwerpen.

Plan van aanpak van de surveillance in de periode 10/2013-01/2014

Bij deze surveillance werden vossenkadavers na afschot door het ANB ingezameld voor analyse. Om een goede ruimtelijke spreiding te realiseren, werd aan elke wildbeheereenheid gevraagd 3 vossenkadavers ter beschikking te stellen na afschot, tot het beoogde quotum van 300 kadavers werd bereikt.

Bij de inzameling van de kadavers is het noodzakelijk dat er volgens een specifiek veiligheidsprotocol gewerkt wordt om mogelijke besmetting te voorkomen met ziekteverwekkende organismen, zoals *Echinococcus multilocularis*. De kadavers dienden volgens het veiligheidsprotocol door de jager op het terrein verpakt te worden in de door het ANB aangeleverde dubbele plastic kadaverzakken met de aangeleverde sluitrips. Vervolgens werden de kadavers opgehaald door de koerierdienst van DGZ op een centraal ophaalpunt per wildbeheereenheid. Na invriezen van het karkas bij -80°C, werd de darm verwijderd door DGZ. De darm werd vervolgens gestockeerd aan -20°C en geanalyseerd op aanwezigheid van *Echinococcus multilocularis* door het NRLP met de aangepaste Segmental Sedimentation and Counting Technique (Umhang G. et al, 2011, Segmental sedimentation and counting technique: an adaptable method for qualitative diagnosis of *Echinococcus multilocularis* in fox intestines. Exp. Parasitology 128: 1, 57-60). Indien een staal positief bleek werd er ter bevestiging een moleculaire test toegepast, met name PCR op de partiële sequentie van het 12S mitochondriaal rDNA, gebruik makend van primers ITM TnR/TaenF, en RFLP met het restrictie enzym AluI.

Wie betaalt?

Gezien het ANB verantwoordelijk is voor de bewaking van ziekten bij in het wild levende dieren, financiert het ANB de inzameling en analyse van de vossenkadavers.

Resultaten

Er werden 303 vossen ingezameld in de periode 15 oktober 2013 – 30 januari 2014. Deze 303 vossen zijn afkomstig uit de verschillende Vlaamse provincies:

- 64/303 uit Antwerpen
- 37/303 uit Vlaams-Brabant
- 70/303 uit Oost Vlaanderen
- 84/303 uit West Vlaanderen
- 48/303 uit Limburg waarvan 8 uit de voerstreek.

Er werden van de 303 geanalyseerde vossen 8 vossen positief bevonden op *Echinococcus multilocularis*, en dit in de Vlaamse provincies:

- West Vlaanderen: 1 positief dier
- Limburg: 1 positief dier

- Voeren (Voerstreek, administratief provincie Limburg): 6 positieve dieren.

Op onderstaande kaart krijg je een beeld van de geografische spreiding van de onderzochte vossen en van de positief bevonden vossen.

Kaart (zie bijlage): Geografische spreiding van de bemonsterde vossen in Vlaanderen in de periode 10/2013-01/2014 en van de positief bevonden vossen voor *Echinococcus multilocularis*.

Besluit

Echinococcus multilocularis is aanwezig in de Vlaamse vossenpopulatie. Dat is zoals verwacht, gezien het voorkomen van deze parasiet in de surveillances van 1999 en 2012-2013 én gezien het voorkomen ervan in de aangrenzende regio's en buurlanden. De aanwezigheid van *Echinococcus multilocularis* in de Vlaamse vossenpopulatie blijft echter zeer laag, wat ook in overeenstemming is met de surveillances van 1999 en 2012-2013. Gezien de beperkte omvang van de geanalyseerde stalen in de verschillende surveillances, is het echter niet mogelijk om hieruit nu reeds vaststaande conclusies te trekken. Een herhaling van de screening in de winterperiode van 2014 en het samenbrengen van alle resultaten uit de 3 opeenvolgende screenings in Vlaanderen met recente data uit aangrenzende regio's en buurlanden zal bijdragen aan een duidelijker beeld van de aanwezigheid van *Echinococcus multilocularis* bij de vossenpopulatie in Vlaanderen.

Gezien de mens besmet kan worden door opname van eitjes van *Echinococcus multilocularis* met de ernstige dodelijk ziekte Alveolaire Echinococose, is alertheid vereist. De aanwezigheid van deze lintworm in Vlaanderen is zeer beperkt in vergelijking met bijvoorbeeld Wallonië en delen van Duitsland en Frankrijk. Het risico op humane besmetting in Vlaanderen is dan ook zeer klein, maar gezien de ernst van infectie is het toch aangewezen dat men preventieve voorzorgsmaatregelen toepast conform de richtlijnen van het Vlaams Agentschap voor Zorg en Gezondheid. Deze maatregelen kan je terugvinden op www.zorg-en-gezondheid.be/vossenlintworm.aspx, waar eveneens een brochure downloadbaar is. Hieronder vind je de aangewezen voorzorgsmaatregelen terug:

- ✓ Was bosvruchten, zelfgeplukte paddestoelen en valfruit eerst grondig en kook ze indien mogelijk vóór consumptie (10 minuten op 60°C, 5 minuten op 70°C of 1 minuut op 100°C).
- ✓ Was uw handen goed na het tuinieren en andere grondwerkzaamheden.
- ✓ Neem vossen (aangeschoten of gedood) alleen vast met handschoenen. Vervoer ze in goed afgesloten plastic zakken.
- ✓ Was de honden die worden ingezet na afloop van de vossenjacht. Ontworm de jachthonden elke 3 à 4 weken, zeker in de Ardennen of Europees endemische gebieden.
- ✓ Neem huisdieren regelmatig op controle bij de dierenarts.

Meer informatie omtrent *Echinococcus multilocularis* vind je hier terug:

- www.natuurenbos.be/wildziekten
- www.zorg-en-gezondheid.be/vossenlintworm.aspx
- www.rivm.nl/Onderwerpen/Ziekten_Aandoeningen/E/Echinokokkose/Echinococcus_multilocularis

Dankjewel

Deze surveillance is tot stand gekomen dankzij de constructieve inzet van de betrokken wildbeheereenheden en dankzij een goede samenwerking tussen ANB, DGZ en het NRLP. Hartelijk dank aan allen voor de goede samenwerking!